מסורת הש"ם

ל) [ר״ה יכ. סנהדרין קח:] ועי׳ ירוש׳ סנהדרין פ״י ה״ג, סנהדרין קח: ועיין ירושלמי סנהדרין פ"י ה"ג, **ה**) [שכת קיג: ע"ש דברי ר"ל ור"י בהיפךן . ע״ש זכרי ר״נ ור״י נ ש׳ ברכות פ״ד [שכת קיג:], 1) [יוו י (שכננקיג.), אי (יומוטג. ממולה ו: יג.) ת"כ אחרי פרק ו ה"ו וה"ז, **ה**) [וע' מו' יומה סג: ד"ה וכלו.

תורה אור השלם

 בל אֶשֶׁר נְשְׁמַת רוּחַ חַיִּים בְּאַפִּיו מִכּל אֲשֶׁר בַּחָרְבָּה מַתוּ: בראשית ז, כב
נַיְּוְבַר אֱלְהִים אֶת נַחַ וְאַת בְּל הַחַיְּה וְאַת בָּל הַבְּהַמְה אשר אתו בתבה ויעבר אלהים

הַשְּר אַתּרְ וְיַעְבֶּר אֲלְהִים רוּחַ עַל הְאָרֶץ וְיְשׁבּוּ הְמָּכִם: בראשית ח, א בר וַיִּתְלוּ אָת הְכָּן עַל הְעַץ אָשֶׁר הַכִּין לְּמְרְדֵּכְי וְחֲמֵת הַמֶּלְךְ שְׁבְּכָה: הַמֶּלֶךְ שְׁכְּבָה: אסתר ז, י 4. וְאֶל פָּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא הֵבִּיאו לְּהַקְרִיב קְרְבָּן לִידֹּוְה לְפָנִי מִשְׁכַן יְדֹּוְה דְּם יַחָשְׁב לָאִשׁ הַהוּא דְם שְׁפֶּרְ וַנְכָרַת לָאִשׁ הַהוּא דְם שְׁפֶּרְ וַנְכָרַת האיש ההוא מקרב עמו: . ויקרא יז, ד

5. וַנְּקָרֶב אֶת קְרְבּן יְהֹנְה אִישׁ אָשֶׁר מִיצְא בְלִי וְהָב אָצְעְרָה רְצָמִיד טַבָּעִת עָגִיל וְבוּמְו לְכַבֵּר עַל וַבְּשׁׁתֵינו לְּבְּנִי לְכַבֵּר עַל וַבְּשׁׁתֵינו לְבְּנֵי במדבר לא. נ

מוסף רש"י

וחמת המלך שככה. וסתס חמה רותחת היא, כדכתיב וחמתו בערה בו (ר״ה יב.). שככה, נחה מרתחו, הכא נמי מים נחו מר וו, הכנו לנוי ננים לנוו לנדומתן דרין קח:) אורזילא דרימא יומא. לאָס כן יוס אחד, דאומו היום נולד: כהר תבור. כו היה גדול: מרבעתא דרישא. ק היה גדוכ: מרבעתא דרישא. מקום הנחת ראשו כששוכב על הקרקע (רשב"ם ב"ב עג:) רמא קבא. הטיל רעי וסכר הריעי לירדות לפי שעה עד שמסמסוהו למים מעט מעט (שם לגירסת רמא המים מעט מעט בופתא) בשר אבותיו. שממו שם בפורו: שתחו קברו להגולה (שבת קיג:): או קרבן שומע אני כו". רישא דברייתא בתו"כ הכי איתא, יכול השוחט חולין בפנים יהא חייב ודין הוא חורין בפנים יהם חייב דרץ הזם וכר', מ"ל קרבן, על הקרבן הול חייב ואינו חייב על החולין, אי קרבן שומע אני וכוי, כלומר או אינו אומר קרבן להוליא את החולין בפנים אלא להביא קדשי בדק הבים ששחטן בחוץ שיהא חייב, שהרי אף הם נקראו קרבן כענין שנאמר ונקרב את קרבן ה' איש אשר מלא, ותלכב מת קלבן הי מיש משר מנ והא ודאי בדק הבית הוא (יוו סג:). ונקרב את קרבן ה' וגו' י והב אלעדה ולמיד, דהיינו למלאכת משכו (תמורה ו:) יצאו קדשי באו קו של באו קו של בדק הבית שאינן ראוין. לא הדית עתידים לגא לפתח אהל מועד, מידים לבא לפתח אהל מועד, שמעתי שאינן ראוין לפתח אהל מועד שסתם קדשי בדק הבית בעלי מומין הן, דאמר מר המתפים ממימים לבדק הבית עובר בעשה, וא"א להעמידה כן במקומה במס'

נהי דאיפני מירושלים. כולה ר"ל קאמר לה: מהבלא מסו. וקברום הבאים אחריהם בבתי קברות ואין לחוש לכל הארץ אלא לשאר ארלות שהיה שם מבול ונשקעו בטיט: חרבה דמעיקרא. קודם מבול יו: מכל אשר בחרבה. לאפוקי דגים שבים: דהיינו בו דקם רימא התם. הראם

זכר ונקבה שהוא גדול ואינו יכול ליכנס לתיבה עמדו שם: גוריות כאן. הכניסם לתיבה: אורזילא. הוא ראם כבו דימא שהוא על שפת הים: בר יומא. ביום שנולד: משכה דלוחרי׳. משך בו לוחרו: בי מרבעתה דרישיה. בי ביו מרבץ של ראשו: רמא כבא וסכר לירדנא. הטיל גלל בירדן וסכר כהו הירדן וסתם הילוך מימיו. כבא כו כמו (עירובין דף כט:) כיבוי דרעותא דניסן: חוטמו. שיוכל להנשים: לא ירד מבול לא"י. ולמה ליה לשנויי הכי לימא דהתם קם נ"ל דל"ג בון: והא קא סגיא מיבה. והא המיבה מהלכת על פני המים מגבוה לנמוד נמלא חוטמו נשמטת מן התיבה ומת: ומשני קרניו קשרו לחיבה: ברוחחין נידונו. ונמלא נמלג ברותחין: וליטעמיך חיבה היכי סגיא. והלא זפותה היא מבית ומבחוץ כדכתיב וכפרת אותה וגו׳ (בראשית ו) וכיון דרותחין הן היאך מהלכת שחין זפתה נפשר: עוג מלך הבשן. דכתיב ביה ויבא הפליט וא"ר יוחנן (נדה דף סח:) זה עוג שפלט מאנשי דור המבול: נם נעשה ונלטננו. המים שבלידי התיבה ושם עמד בחן עוג והראם וגם הזפת לא נפשר והראם לא הולרך לתיבה ומפני גובהן לא טבעו: הא לא פש. מן המתים שם כלום דאיידי דגבוה היא השפילום המים לבבל שהיא מצולה: למה נקרא שמה מצולה. דכתיב (ישעיה מד) האומר לצולה חרבי: אי אפשר דלא אדביקו. בטיט: שמנערת עשיריה בשו. מפני שחינן מרחמים על הבריות כדאמרינן במסכת בילה (דף לב:) עשירי בבל יורדי גיהנס הן: כחילו חוכל שקלים ורמשים. של מבול: או קרבן שומע אני כו'. קרבן דכתיב בשחוטי חוץ (ויקרא יו) להקריב קרבן וגו' דריש ליה בת"כ על הקרבן חייב ואינו חייב על השוחט חוליו בפנים או קרבן לאו להכי אתא אלא לחייב על הדשי בדה הבית ששחטו בחוד שחף הו נקראו קרבן כענין שנאמר (במדבר לא) ונקרב את קרבן ה' איש אשר מצא כלי זהב אלעדה ולמיד ואין זה אלא לבדק הבית: שאין ראוין לפסח אהל מועד. אני שמעתי בסדר יותא לפי שסתתן בעלי מומין דקי"ל המתפיס תמימים לבדק הבית עובר בעשה במס' תמורה (דף ז:) אבל לו לענין הסוגיא אני למד

כאן דאפילו תמים נמי קרי אינו ראוי

דלא הועתד לבא אל אהל מועד

דהא פרת חטאת תמימה היא וקרי לה

אינו ראוי: אוליא אם אלו שאין.

עתידין לאו לאהל מועד ולא אוליא

שעיר המשתלח דראוי הוא שהוא תמים

דבעינן שיהא ראוי לשם דלא ידעינן הי מתרמי לבו זה שמעתי. ולפי סוגיא

של שמועה זו משמע דקרי ליה ראוי

ועתיד ליכנס משום הגרלה ווידוי:

מ"ל לה'. להקריב קרבן לה' המיוחד

מו א מיי פי״ם מהלכות היינו דקם רימא התם. ואע״ג דכל השאר מתו בקבלא מחמת שחיה גדול וגבור לא חזיק לו ההבל: אורזילא דרימא. גר׳ ר״ת פי׳ עופר של ראם דעופר האילים מתרגמי׳ אורזילא דאיילא (שיר ב) ורימא הוא ראם ולא כרבי שמואל דגרם בהמוכר את הספינה

הא איפני נהי דאיפני מירושלים מכולה א"י לא איפני איכא דאמרי איתיביה ר"ל לרבי יוחנן איה מתי מבול איה מתי נבוכדנאצר מאי לאו מדהני הוו הני נמי הוו מידי אירי' הא כדאיתיה והא כדאיתיה איתיביה או ימכל אשר בחרבה מתו בשלמא לדידי דאמינא ירד מבול לא"י משום הכי מתו אלא לדידך אמאי מתו משום הבלא כדרב חסדא דאמר רב חסדא 6ברותחין קלקלו וברותחין נידונובּ דכתיב הכא יוישוכו המים וכתיב התם יוחמת המלך שככה איכא דאמרי איתיביה רבי יוחגן לר"ל מכל אשר בחרבה מתו בשלמא לדידי דאמינא לא ירד מבול לא"י משום הכי הוי חרבה אלא לדידך מאי חרבה חרבה שהיתה מעיקרא ואמאי קרי ליה חרבה כדרב חסדא דאמר רב חסדא בדור המבול ∘לא נגזרה גזרה על דגים שבים שנאמר מכל אשר בחרבה מתו ולא דגים שבים בשלמא למ"ד לא ירד מבול לא"י היינו דקם רימא התם אלא למ"ד ירד רימא היכא קם א"ר ינאי גוריות הכניסו בתיבה יוהאמר רבה בר בר חנה לדידי חזי לי אורזילא דרימא בת יומא והוי כהר תבור והר תבור כמה הויא ארבעין פרסי משכא דצואריה תלתא פרסי מרבעתא דרישא פרסא ופלגא רמא כבא הוסכר ירדנא א"ר יוחנז ראשו הכניסו לתיבה והאמר מר מרבעתא דרישא פרסא ופלגא אלא ראש חוממו הכניםו לתיבה והא א"ר יוחנן לא ירד מבול לא"י לדברי ר"ל קאמר והא קסגיא תיבה אמר ר"ל קרניו קשרו בתיבה יוהאמר רב חסדא אנשי דור המבול ברותחין קלקלו וברותחין נידונו ולטעמיך תיבה היכי סגיא ועוד עוג מלך הבשן היכא קאי אלא נם נעשה להם שנצמננו בצידי התיבה ולר"ש [בן לקיש] נהי נמי דירד מבול לא"י והא לא פש יוֹ יּדאמר ר"ל למה נקרא שמה מצולה שכל מתי מבול נצתללו שם ורבי יוחנן אמר למה נקרא שמה שנער שכל מתי מבול ננערו שם אי אפשר דלא אידבקו א"ר אבהו למה נקרא שמה שנער שמנערת עשיריה והא קחזינן דהוו תלתא דרי לא משכי א"ר אמי יכל האוכל מעפרה של בבל כאילו אוכל 🕫 בשר אבותיו תנ"ה כל האוכל מעפרה של בבל כאילו אוכל בשר אבותיו וי"א כאילו אוכל שקצים ורמשים: שעיר יב המשתלח: יג ורמינהי אוֹידו ״קרבן שומע אני אפילו קדשי בדק הבית ⁴ שנקראו קרבן שנאמר זונקרב את קרבן ה' ת"ל ואל פתח אהל מועד לא הביאו מי שראוי

(ב"ב דף עג:) אורזילא דימא להן ומפרש דג של ים ואגב ריהטיה לא דק דהא אמר הכא לא נגורה גורה על דגים שבים ואותם בופל"ש שאנו קורין ראם ליתה וחלבם הסור דרהם ודחי מין חיה הוא וחלבו מותר כדכתיב אקו ודישון ומתרגמינן ויעלא ורימא ובופל״ש שבמקומינו קטנים דאין לומר שהוא מין ראם ויש במינו גדול דא"כ מאי קשיא ליה היכא קם הא לא קשיא ליה אריה להו דבי עילחי בפרק אלו טרפות (חולין דף נע:) היכא קם שהיו לו אריות אחרים הטנים שיכול להכנים ועוד הא הא חזינן דאותן בופל"ש בני מלאכה נינהו ומושכין בקרון וחורשין בהן וראם לאו בר מלאכה הוא דכתיב התקשר ראם בתלם עבותו אם ישדד עמקים אחריך (איוב לט): יצאו קדשי בדק הבית. בלשון אחר פי׳ בקונטרס דממעט אפי׳ תמימים דהא פרת חטאת תמימה וממעטא משום דאינה ראויה לפתח אהל מועד ונראה דאין זו ראיה דפרת חטאת לא קיימא למזבח או ולאו מתפים תמימים לבדק הבית הא אמר בסוף תמורה (דף לג:) דכל הראוי למזבח אינו יולא מידי מזבח לעולם ונמכרו לחו לצורכי עולות ושלמים וא"ת מאי שנא קדשי בדק הבית תמימים משעירי יוה"כ לאמר בפ' שני שעירי (יומא דף סב:) דחייב על שניהם בחוץ הואיל וראויים לשעיר הנעשה בחוץ וכ״ש הנך דחין יולאין מידי מזבח וי"ל כיון דעדיין לאו הדשי מזבח נינהו לא חשיבי ראוין לפתח אהל מועד יו : באן קודם הגרלה כו'. בפ׳ שני שעירי (יותה דף סב:) המרי׳ דחייב על שניהם והיינו למסחנה דשמעתין דמשני כאן קודם וידוי וכו׳ אבל קודם הגרלה חייב דראוי לשעיר הנעשה בחוץ: כאן קודם וידוי כאן לאחר וידוי. ומדפטר קרא קודם וידוי כ״ש לאחר וידוי וכי אינטריך פתח אהל מועד משום פרה ומשום קדשי בדק הבית ומיהו היא גופה תימה אמאי לא ממעטינן מלה' ובפ"ק דתמורה (דף יג.) גרם בכל הספרים ולא אוליא פרת חטאת ושעיר המשתלח שהם ראוייו לפתח אהל מועד ת"ל לה" שמיוחדים לה׳ יצאו אלו שאין מיוחדין לה׳ ומיהו קדשי בדק הבית שפיר מיקרו מיוחדין לה׳ דכולם לשמים וע״כ נמי לא גרס פרת חטאת בבריית׳ דלא תיקשי מתני׳ ועוד אנטריך אל פתח אהל מועד למעוטי גגו כדאמרינן לעיל בפ׳ השוחט

והמעלה (דף קו:):

לבא 🗈 באהל מועד יצאו קדשי בדק הבית שאינן ראוין ₪ אוציא את אלו שאינן ראוין ולא אוציא את שעיר המשתלח שאינן ראוין לבא אל פתח אהל מועד ת"ל לה' להוציא ₪ שעיר המשתלח שאינֶו מיוחר לה' לא קשיא כאן קודם הגרלה כאן לאחר הגרלה אחר הגרלה נמי האיכא וידוי אלא א'מר' רב מני לא קשיא כאן "קודם וידוי כאן לאחר וידוי: הרובע והנרבע: והא נמי תיפוק לי מפתח יו אהל מועד

לה׳ להוליה שעיר המשתלח שחינו מיוחד לשם: קודם הגרלה. הוי ראוי ועתיד ליכנס משום הגרלה ואי לאו דמעטינן מלה׳ ה״א לחייב: אחר מו הגרלה. לא ראוי לבא הוא ומימעיט מאל פתח: הא איכא וידוי. דבעי ליכנס להתוודות עליו: סיפוק לי מאל פסה אהל מועד. דהא לאו ראוין הן לבא לעורה: בשלמה

מעה"ק הלכה יא:

שינויי נוסחאות

אן איתריה ר"ל לר"י (m"m) או אן איתביה ר"ל לר"י (ש"ח: ב] ככתה"י וש"מ נוסף ברותחין קלקלו בשכבת זרע, וברותחין נידונו כתיב הכא וישוכו כוי. וע" הגיל" כר"ה יכ ע"ל ונקיי הגילי כנייה יצ עיים ובסנהדרין קח ע"ב: ג] בכחה"י וסמכ"י דימא. ועיי חוס' כלן ובכ"צ ע"ג ע"ב. ועי' לקמן לות כב: ד] ל"ל בי מרבעתא ("ש"ח): ה] בכ"ב ליחל כופתא, וע"ם ברשב"ם ותוס', וכן מוכח ברש" לנעני ט ומוטי, זכן מוטופית ט סנהדרין לח ע"ב ד"ה כופיתה. וקלת ל"ע רש"י דהכה (הגרי"ב). ובש"מ גריס ככא, בגמ' וברש"י: |] מיבת ראש נמחק (*ש"ח): . ו] ככתה"י נצטננו צידי התיבה. וכן משמע מרש"י (דק"ם). [ותיבת 'המים' שברש"י הוא מהפירוש. ים פכו פיי הוא הספיום.]: ח] פש תמן מיתא דאמר ל כו' (ש"מ): מ] נצטללו ר"ל כר' (ש"ח: מ] נצטללו לשם (ש"מ וישב"ץ). וכ"ה כשכת קיוג ע"ה': ין ג"י צ"ש קחזינן דקאי, עד תלתא דרי הוא דקאי, א"ר אמי כר'. כ"ל קחזינן דקאי עד תלתא דרי, הוא דאמר כר' אמי דאמר כל כו׳ (כי״מ ור׳ וק׳): יאן נקלת כת"י הגיר' כאילו אוכל שקצים כת"י הגיר' כאילו אוכל שקצים ורמשים והשאר ליתא (דק"ם). וכן משמע מרש"י וכן נכון דדור המבול אינם אבותינו הם כי אנחנו בניו של נח (ח"ו). וע' רש"י שבת קג ע"ב וכמהרט"ל שס דמישב זה: יבן גי' ט"מ וכן שעיר המשתלח. שעיר המשתלח לאו ראוי לפתח אהל מועד הוא והתניא או קרבן כו'. ועי' כאות שאח"ו: יג] הגי' כת"כ כך כחת עמח היגן סגי כת כק היל אוציא הקדש בדק הבית שאינו בא אל אהל מועד ולא אוציא רובע ונרבע כו', ת"ל להקריב, הכשרים ליקרב. אוציא את אלו שאינם כשרים אוציא את אלו שאינם כשרים ליקרב ולא אוציא שעיר המשחלת. תיל לה' המיוחדים לשם יצאו אלו שאין מיוחדים לשם יצאו אלו שאין מיוחדים המשחלה לה מתועט מן וה'ל סח המשחלה לה מתועט מן וה'ל סח הל מועד לה הבילו רק לרך קרא אמרינה לה' המיוחדים לשם. לש"ק (הגרי"ב): יד] כיומא וכתמורה הגיר' אי קרבן. וע"ש נתמוודה מגיל" אי קרבן, ומ"ם במכול" ה (הנג"ים). מון לפא לפתח אחל מועד לנ"ל ("ש"ם): מון ראויין לפתח אחל מועד לנ"ל ("ש"ם): מילקוע וכקלה (נידום). וכ"ה פילקוע וכקלה לפוית עי דק"ם, לפגל ביותל דפויי, עי דק"ם, לפגל ביותל הוציא ובתמוודה מונסת זברם" להוציא ובתמוודה מונסת זברם" להוציא ובתמוודה מונסת זברם" להוציא ובתמוודה מונסת זברם" להוציא הבתמוודה מונסת זברם" להוציא הבתמוודה מונסת זברם" להוציא הבתמוודה מונסת זברם" להוציא הבתמוודה מונסת זברם" להוציא התמוודה מונסת זברם להוציא התמוודה מונסת מו כלפנינו. וכן מוכח מרש"י לפנינו לרבות, והשיגו שם הראב"ד דגיר' משובשת דובחים נזדמנה לו עיי"ם בארוכה. וע' לח"מ ענייש בתרוכה. ועי מחינו ותרכנה המענה שם ובנה"ז ול"ק ומרכנה תחכלה שם ובנה"ז ול"א ומחלר מפרשים: יחן מאל פתח (ביים. וביה בחש"ה: יש'ן מבול מבול לאפוקי דגים שבים כל"ל, לאפוקי דגים שבים כל"ל, היינו ובל"ל, היינו בול"ל, היינו בול"ל, היינו בול"ל, ביינו בול"ל, היינו ביינו בול"ל, היינו ביינו בול"ל, בול"ל ביינו בול"ל, בול"ל ב וסד"מ (*ש"מ): כן ל"ל היינו (ש"מ): כא] גוריות. קטנים הכניסם לל"ל (*ב"ש): כב] כאן סק"ל ומס"ל דימא (*שמכ"י). וע" לעיל אות ג: כגן ל"ל אורך משך (*ב-ש: כד] גיל ׳ עמיק' משך (*ב-ש: כד] גיל ׳ עמיק' בין קרניו. (ולפ״ו נלחה לת״ל לל״ג של ראשו): כה] תינות וסכר הירדן לימל בכתה״י: בו] ככא כמו כיכוי דרעיתא בו] ככא כמו כיכוי דרעיתא ישרות ולפינו בעירודן כבויה ולפינו בעירודן כבויה דראותא: בון נולסה ל"ג כל הק"ג כל המירוץ. והטעם ע" במוס" קדושה: בחן עמדר (בתח"י): במן בכתה"יו וב"ש נוסף (מחהיי): במן ככנקייי וני"מ נוסף והאין עשרה מתקיים. מ"לו אין עשירה מתקיימים (ש"ח): עשירה מתקיימים (ש"ח): לב" ענין (ב"ש): לאן עתידין לבא אל פתח אהל לש"ח (ש"ח): לבן מתרכי לשם "חטאת (ש"ח): לבן לל לאחר "חטאת (ש"ח): לבן ללל לאחר "מוצה" ברן הראומים אם לתונית "מ"ח"ח להוומים לה (מ"ש"): לד] ברשב"ם שם לפנינו

גורק אורוידא בר יומא. ומפרש לאס כן יוס אחד. ואולי כוונת התוס" להא דאיתא שם דף עד ע"ב ארזילי דימא, ופי" רשב"ם "ראמים שבים", וא"כ יש לגרוק בתוס" כאן ומפרש ראמים שבים", וא"ע: להן צ"ל מאריה (צ"ק: לו) צ"ל אא שהיו (צ"ק: לו) למזבח אבל מתפים תמימין לבדק הבית קיימא למזבח כדאמרינן בסוף תמורה כו" לצ"ל (צ"ק: לח) צ"ל וומכרר (באה"מ: